

Zitting 1975-1976

Rijksbegroting voor het dienstjaar 1976

13 600 XVII

Volksgezondheid en Milieuhygiëne

Nr. 30

VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG

Vastgesteld 29 januari 1976

Op 27 november 1975 voerde de vaste Commissie voor de Volksgezondheid¹ mondeling overleg met de Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne over *opleidingen voor de verpleging*.

De heer Hendriks was bij dit overleg vergezeld van mr. J. de Vries, hoofd van de Hoofdafdeling Medische Beroepen en Opleidingen van zijn departement, mevrouw J. J. von Nordheim, hoofd van de Afdeling Verplegende en Verzorgende Beroepen van de Inspectie van de Volksgezondheid en mevrouw C. J. M. Nieland, hoofd van de Afdeling Verpleging en Opleiding van de Inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid. De commissie brengt van dit overleg als volgt verslag uit.

De in-serviceopleiding

Een lid van de P.v.d.A.-fractie had het rendement van de in-serviceopleidingen becijferd op 5 jaar per persoon, inclusief de opleidingsperiode. Het is de bedoeling binnen niet al te lange tijd de leerplicht uit te breiden tot het 18de jaar. Er is nu al werkloosheid onder jongeren. Dit lid meende daarom dat er externe opleidingen zouden moeten komen. Er zouden dan in ziekenhuizen alleen nog gediplomeerden werken. Er zouden in de loop van de komende 10 jaar scholen voor de verpleegkunde moeten komen waar 10 à 15 000 leerlingen per jaar hun studie kunnen beginnen. Naar de mening van dit lid zou daarover nu al overleg met het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen geopend moeten worden.

Een lid van de K.V.P.-fractie zei deze mening over het opheffen van de in-serviceopleiding in het geheel niet te delen. Dit lid vroeg naar de uitwerking van het Rapport van de Centrale Raad voor de Volksgezondheid «Grondgedachten over het begin van de in-serviceopleidingen tot verpleegkundige» (introductieperiode). Komt het veel voor dat gediplomeerden onmiddellijk

¹ Samenstelling: Lamberts (PvdA), Tilanus (CHU), Van Leeuwen (ARP), voorzitter, Veder-Smit (VVD), Veerman (ARP), Dolman (PvdA), Gardeniers-Berendsen (KVP), Haas-Berger (PvdA), ondervoorzitter, Van Veenendaal-van Meggelen (DS'70), G. M. P. Cornelissen (KVP), Honig van den Bossche (BP), Coppes (PPR), Beekmans (D'66), De Leeuw (CPN), Dees (VVD), Weijers (KVP), Drenth (PvdA), Ginjaar-Maas (VVD).

na hun opleiding ontslagen worden? Dit lid vroeg ook of de getalsverhouding leerlingen/gediplomeerden veranderd zou worden in 50/50 (nu 60/40). Hoe komt het dat er een overvloedig aanbod van leerlingen is en tegelijkertijd een tekort aan gediplomeerde verpleegkundigen (zie ook de vragen van de leden Veder-Smit en Ginjaar-Maas)?

Van C.H.U.-zijde werd gevraagd naar de uitwerking van de Interimnota praktijkbegeleiding in de in-servicetraining. De Staatssecretaris meende dat het rendement van de opleiding voor de verpleging nauwelijks te meten is. Het wordt wel groter, nu getrouwde vrouwen in veel gevallen blijven werken en nu ook mannen de verpleegkunde beoefenen. Het leek de Staatssecretaris onmogelijk binnen 10 jaar de opleiding volledig op scholen te laten plaatsvinden. Evenmin lijkt het verlangen om 100 % gediplomeerden in dienst te hebben financieel te verwezenlijken.

De getalsverhouding 60/40 leidt tot problemen van onderbezetting vooral in de nacht- en weekenddiensten. Dit kan ten koste van de kwaliteit van de verpleging gaan. De Staatssecretaris heeft dan ook het COZ gevraagd of een andere verhouding niet mogelijk zou zijn. Formeel heeft het COZ een verandering van de norm niet aangekondigd, maar voor ziekenhuizen wordt al een verhouding van 50/50 toegestaan.

Mevrouw Nieland voegde hieraan toe dat niet zoveel gediplomeerden ontslagen worden t.g.v. de normen voor de getalsverhouding. Uit de kwartaaloverzichten van werklozen blijkt dat. Dikwijls zijn de werklozen degenen die geen dienst willen doen gedurende de avond, de nacht of het weekend. Het zou wellicht nuttig zijn per regio of per instituut te bezien of het quantum gediplomeerden moet worden uitgebreid.

De tegenstelling tussen het grote aanbod van leerlingen en het tekort aan gediplomeerden verklaarde de Staatssecretaris door het grote verloop tijdens de opleiding. Dat zal nog wel lange tijd zo blijven.

Mevrouw Von Nordheim kon niet anders dan meedelen dat er met de Interimnota praktijkbegeleiding niets gedaan was, behalve dat deze voortdurend geciteerd wordt. De financiële middelen lijken te ontbreken om de consequenties uit deze nota te trekken. Wel is het nuttig geweest dat de er in vervatte gedachten gepubliceerd zijn, zij werken zo toch door. Verbetering van de opleiding en de getalsverhouding is een kostenverhogende factor. Geruime tijd geleden heeft de Staatssecretaris het Nederlands Ziekenhuis Instituut gevraagd hoeveel de in-serviceopleiding kost. Hoewel enige malen op spoed is aangedrongen heeft het NZI deze vraag nog niet kunnen beantwoorden.

Het lid van de K.V.P.-fractie vond dat de Interimnota praktijkbegeleiding te weinig aandacht gekregen had in het antwoord. Deze nota is juist geïnspireerd door grote zorg over het verloop. Als de aanbevelingen niet worden uitgevoerd is er weinig hoop voor een oplossing van dit probleem. Dit lid meende dat er onderzoek nodig was naar de redenen van het verloop.

Van C.H.U.-zijde werd gevraagd of er perspectieven zijn voor de uitvoering van de aanbevelingen.

Mevrouw Von Nordheim merkte op dat ook in andere beroepsopleidingen het verloop vrij groot is. De onzekere toekomstmogelijkheden en de zware belasting in de beroepsuitoefening dragen hiertoe stellig bij. Er is een kentering nu ook bij anderen het inzicht veld wint dat de kwaliteit van zorg verbeterd kan worden door de inzet van meer gediplomeerden. Het COZ laat meer ruimte voor het vaststellen van de getalsverhouding.

Praktijkbegeleiding is al een onderdeel van het curriculum in de docentenopleiding, tevens bestaan er cursussen stagebegeleiding. Daarboven is er geld beschikbaar voor de deskundigheidsontwikkeling van verpleegkundigen. Er zullen met ingang van mei 1976 cursussen «praktijkbegeleiding» gegeven worden, verzorgd door de hogere school voor gezondheidszorg te Leusden.

Het rapport introductieperiode is met grote instemming ontvangen. Bij de commissie van de Centrale Raad voor de modernisering van de A-opleiding en bij de herziening van de opleiding tot ziekenverzorgende wordt het in de

beschouwingen betrokken. Deze commissies beraden zich over de vraag of bij toepassing van de gedachten uit de interimnota de werknemersstatus nog wel mogelijk is en of de leerlingen niet de leerlingstatus dienen te krijgen tijdens de introductieperiode. Een positief antwoord op deze vraag zal vermoedelijk in de adviezen gegeven worden.

De m.b.o.v.

Vanuit de commissie werd gevraagd naar mededelingen over de evaluatie van deze vorm van onderwijs en over de overgang ervan naar het Ministerie van Onderwijs.

Hoe gaat het nu met de stagebegeleiding?

Uit het schriftelijk antwoord op een vraag gesteld tijdens de begrotingsbehandeling (13 600 XVII, nr. 24, blz. 6) kan men afleiden dat de oud-leerlingen van de m.b.o.v. ook direct geschikt zijn voor de maatschappelijke gezondheidszorg, zo zei een lid van de K.V.P.-fractie. Is dat werkelijk waar? De maatschappelijke gezondheidszorg is een specialisatie die veel studie kost, het lijkt bijna niet mogelijk dat de vereiste kennis en kunde in het basispakket zit. Werk in de maatschappelijke gezondheidszorg zou, evenals gewoon maatschappelijk werk eerst onder leiding moeten plaatsvinden.

De vaste commissie heeft er voor de zomer nogal op aangedrongen dat de m.b.o.v.-opleidingen onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Onderwijs en Wetenschappen zou gaan vallen. Een lid van de A.R.P.-fractie vroeg nu of de m.b.o.v. in het geïntegreerde m.h.n.o.-m.s.p.o. wel een eigen gezicht zou krijgen. Als de opleiding niet duidelijk als opleiding voor de verpleging herkenbaar zou zijn, zou er een versterkte druk op de in-serviceopleiding te verwachten zijn.

De Staatssecretaris deelde mee dat de evaluatie van de m.b.o.v. op gang gebracht is.

De werkgevers van de oud-leerlingen van de m.b.o.v. in Eindhoven wordt naar hun ervaringen gevraagd. De school organiseert in januari en in maart 1976 terugkomdagen voor de leerlingen met hun werkgevers. Dan zal blijken hoe de opleiding in de praktijk bevalt.

De stagebegeleiding is nog steeds een moeilijk vraagstuk. De hele stage is trouwens een probleem. Het doel van de stage was vooral in het begin van de experimentele periode weinig omschreven. De stagiaires komen «relevante leerervaring» opdoen, maar hoe dat moest en wat dat was stond niet vast.

Mevrouw Nieland, die deze mededelingen deed, meende dat de praktijkleerperiode beperkt zou moeten blijven.

Mevrouw Nieland herinnerde eraan dat het de bedoeling van de m.b.o.v. is een integrale beroepsvoorbereidende opleiding te geven. Het vakkenpakket is zodanig samengesteld dat de leerlingen basiskennis verwerven die zij in verschillende richtingen kunnen toepassen. Deze basiskennis is juist ook erg geschikt om in de maatschappelijke gezondheidszorg toegepast te worden. Mevrouw Nieland verwachtte dat in de praktijk allerlei lacunes in kennis en kunde zullen blijken. Daar zijn twee remedies tegen: het vakkenpakket uitbreiden of korte applicatiecursussen geven.

Wat betreft de overgang van de m.b.o.v. naar «onderwijs» deelde de Staatssecretaris mee, dat hij er in januari met Staatssecretaris De Jong over zou gaan praten. De gesprekken op ambtelijk niveau zijn dan afgerond. De commissie heeft erg op de overgang aangedrongen, waarom klinkt er nu aarzeling in de vragen?

Het lid van de A.R.P.-fractie verduidelijkte de vraag: een overgang naar «onderwijs» is wenselijk, maar de Staatssecretaris dient grote invloed te houden op de opleiding en erop toe te zien dat het m.b.o.v. een eigen gezicht behoudt.

Ziet de Staatssecretaris de m.b.o.v. als een aparte school, of als onderdeel van een grotere school?

De Staatssecretaris ging ervan uit dat de m.b.o.v. naar buiten duidelijk herkenbaar zou zijn. Het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne zal grote invloed moeten blijven behouden op de opleiding. In alle gesprekken met «onderwijs» is er vanuit gegaan dat «volksgezondheid» de eisen waaraan de opleiding moet voldoen mede zou bepalen.

Een lid van de P.v.d.A.-fractie meende dat er voor verpleegkundigen toch toetsingseisen ingevoerd zouden moeten worden, zoals voor artsen. Er zouden «herhalingsoefeningen» mogelijk moeten worden.

De Staatssecretaris voelt veel voor «herhalingsoefeningen», ook voor anderen dan artsen en verpleegkundigen. Met name het NHI doet op dit gebied z.i. baanbrekend werk.

De h.b.o.v.

Bij de bespreking van dit onderdeel bleef de commissie zich er steeds van bewust dat de h.b.o.v. onder de verantwoordelijkheid van de Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen valt.

Een lid van de V.V.D.-fractie vroeg de mening van de Staatssecretaris over een mogelijke specialisatie (docent, manager en eventueel research) in de h.b.o.v. Dit lid vroeg bezorgd of de h.b.o.v. zodanig is dat de afgestudeerden de concurrentiestrijd om het directeurschap met managers die geen verpleegkundigen. De heer Hendriks wil wel met Staatssecretaris Klein overzoeken voor de verpleegkunde zeer noodzakelijk was. Vanuit de h.b.o.v. zou ook ondersteuning van specialistische verpleegkunde in academische ziekenhuizen moeten komen.

De V.V.D. onderschrijft het verlangen dat de vijfde h.b.o.v. in Groningen komt.

De Staatssecretaris had over specialisatie in de h.b.o.v. nog geen mening. Specialisatie is wel mogelijk en wenselijk op de Hogere school voor verpleegkundigen. De heer Hendriks wil wel met Staatssecretaris Klein overleggen of de volgende h.b.o.v. in Groningen kan komen. Hij deelde de zorg van het lid van de V.V.D.-fractie over de concurrentiepositie tussen verpleegkundigen die directrice willen worden en managers die directeur willen worden. De opleiding moet daarvoor voldoende mogelijkheden geven. Er loopt een adviesaanvraag bij de Centrale Raad voor de Volksgezondheid over de wenselijkheid van een universitaire opleiding in de verpleegkunde.

Relatie in-service-opleiding – m.b.o.v. – h.b.o.v.

Vanuit de commissie kwamen de volgende vragen:

Wat is de relatie tussen de verschillende opleidingen?

Is de m.b.o.v. meer op de patiënt gericht en de h.b.o.v. meer op leiding geven?

Wat wordt de positie van de h.b.o.v. ten opzichte van de andere opleidingen en de vervolgoopleidingen?

De Staatssecretaris zei dat aan het eind van alle drie de opleidingen de afgestudeerden op hetzelfde niveau beginnen. Binnenkort zal hij de Centrale Raad, die een vaste commissie-verpleging heeft, nader advies vragen over de samenhang van de opleidingen. Er zijn verschillende opleidingen met een verschillende financiering. Voor de ontwikkeling in de toekomst moet vastgesteld worden hoe de opleidingen gecoördineerd worden en wat de doorstromingsmogelijkheden zullen zijn. De vraagstelling zal alle opleidingen gelden: h.b.o.v., m.b.o.v., ziekenverzorgenden, A-, B- en Z-opleidingen en de vervolgoopleidingen.

Mevrouw Nieland voegde hieraan toe dat m.b.o.v. en h.b.o.v. tot nu toe nog zo ondergaan in de eigen zorgen dat ze nog geen tijd voor elkaar hebben. Hopelijk zullen zij later meer van elkaars ervaringen kunnen profiteren.

Specialisaties in de verpleegkunde

De Centrale Raad voor de Volksgezondheid heeft een basisrapport betreffende specialisaties in de verpleegkunde gepubliceerd, gevolgd door een aantal deelrapporten. Wat is hierover het standpunt van de Staatssecretaris? Is er al een begin van uitvoering?

Een lid van de C.H.U.-fractie had een verschil van mening geconstateerd tussen verschillende instanties over het al of niet zelfstandig optreden en het al of niet verpleegster zijn van de anesthesie-assistente.

De Staatssecretaris meende dat een puur technische opleiding voor anesthesie niet voldoende zou zijn. Nieuwe opleidingen mogen alleen onder bepaalde voorwaarden tot stand komen. De Nationale Ziekenhuisraad meent in tegenstelling tot de meerderheid van de Centrale Raad dat de anesthesie-assistent(e) niet tevens verpleegkundige behoeft te zijn. De nieuwe eisen voor deze assistent(e) mogen naar zijn mening niet met terugwerkende kracht tot ontslag of overplaatsing leiden. De Staatssecretaris zal binnenkort een werkgroep benoemen die over de uitvoering van het deelrapport zal adviseren. Hij verwacht dat deze werkgroep zal aanbevelen een aantekening anesthesie op het diploma verpleegkunde mogelijk te maken.

Op de andere rapporten werd nu niet ingegaan.

De voorzitter van de commissie,
Van Leeuwen

De griffier van de Commissie,
Kist-Verstegen

Bijlage

Ter sprake gebrachte adviezen van de Centrale Raad voor de Volksgezondheid:

- grondgedachten over het begin van de in-service opleidingen tot verpleegkundige (introductieperiode) – nr. 22 (1975)
- interimnota praktijkbegeleiding in de in-servicetraining – nr. 6 (1974)
- basisrapport betr. specialisaties in de verpleegkunde – nr. 28 (1974)
- 1e deelrapp. verpleegkundige c.q. assistent belast met taken op de operatie-afdeling – nr. 26 (1974)
- 2e deelrapp. verpleegkundige belast met taken bij het toedienen van anesthesie, nr. 13 (1975)
- 3e deelrapp. (nog niet uit)
- 4e deelrapport: intensieve verpleging (1975)